

מזיתם ולמסור לציבור וזוה מולחין קרבנותיהם, אבל אי אפשר למלח במלח של יחיד.

ע"י צמל"מ (פ"ח ממעילה ה"ו) שהקשה למה לא ציאר הרמב"ם דלא יתנו מלח בחולין שאוכל לצורך קדשים. ולכאורה י"ל דבסתם חולין פשיטא דאין נותנין מלח של קודש, וכל ההו"א הוא רק בחולין שאוכל לצורך קדשים וזוה איירי הרמב"ם.

ועי"ש עוד צמל"מ שכתב שלא הותר המלח כי אם בקדשי קדשים הנאכלים בעזרה ולא כשאוכלים קדשים קלים חוץ לעזרה (וע"ע צמל"מ פ"ג משחיטה זוה בסופו).

תוס' ד"ה ועצים. וליקף ממלח. ז"ע דהלל מפורש בצרייתא לעיל דגם קודם דדרשינן דמלח צריך להיות משל ציבור ידעין דעצים משל ציבור, ומה מקשים תוס'.

מאי בינייהו. ז"ע הלל כל אחד אמר דין אחד ומה שייך לשאול מאי בינייהו. ועי' ברמב"ם (פ"ו מאיסורי מזבח ה"ב) ובלח"מ שם דר"א בן שמוע מודה לר"א ב"ר שמעון, ולפי זה יש לפרש הא דקאמר מאי בינייהו דכונת הגמ' לפרש דכל המחלוקת היא רק לענין חדתי ועתיקי, אבל כו"ע מודו דבעי של ציבור. ולכאורה זה כונת הלח"מ שם.

איבא בינייהו חדתי ועתיקי. ז"ב דלא תלוי זוה אלא תלוי אי נשתמש בהן הדיוט או לא, ושייך חדתי שנשתמש בו הדיוט ושייך עתיקי שלא נשתמש בו הדיוט. וז"ל דחדתי היינו שלא נשתמש בו הדיוט ועתיקי היינו שנשתמש בו הדיוט. ועי' ברמב"ם פ"ו מאיסורי מזבח ה"ב שכתב 'וכן עלי

המערכה וכו' לא יציאו אלא חדשים', וכן צפ"ו ה"ג כתב חדשים, וז"ב למה לא כתב מפורש עיקר הדין דהיינו שלא נשתמש בו הדיוט.

ואש שלא נשתמש בהן הדיוט. ז"ב מה הפשט אש שלא נשתמש בה הדיוט, ומה הכונה אש. ועי' בסוף פרשת וירא דכתיב 'ויקח צידו את האש וגו' הנה האש והעצים', והאש הכונה לפיד של אש. ועי' בגמ' זבחים (קטז:): 'ואפיקו נורא ממרא חדתא' (פרש"י שמוציאין בו אש מן האצנים), וז"ב למה צריך מרא חדתא הלא כל אש שמוציא הוא אש חדשה שלא נשתמש בה הדיוט.

וברש"י זבחים (קטז:): כתב ואיימו לצידי חדתי שלא נשתמש בהן אדם שלא יהא שצרי כלים. ז"ב למה נקט שצרי כלים הלא שייך נשתמש בו הדיוט דלא הוא שצרי כלים.

והרמב"ם משמיט הא דאש צריך להיות שלא נשתמש בו הדיוט וז"ב.

מה מוזבא משל ציבור. לכאורה הרמב"ם השמיט דין זה, אם לא דנימא שזה נכלל בכל כלי שרת שכתב הרמב"ם (פ"ח מכלי המקדש ה"ז) דלצריך מקירה לציבור. (וא' הראה צחידושי מרן ז"ל סוף הל' בית הבחירה דגם בית המקדש בעצמו צריך להיות משל ציבור, כמו המזבח וכלי שרת וכל כלי המקדש, וזה דין בעיקר הכשר מקדש עי"ש).

מה מוזבא שלא נשתמש בו הדיוט. עי' ברמב"ם (פ"א מזבית הבחירה הי"ד) שכתב 'ומהיכן היו מציאין אצני מזבח מן בחולת הקרקע חופרין עד שמגיעין למקום הניכר שאינו מקום עבודה ובנין ומוציאין ממנו האצנים וכו'. ועי' צמל"מ דהטעם הוא משום דיש לחוש שמא נגעה בכול

באזנים, וק"ל דאזן שנגעה בה צרל פסולה למזבח, ומשום הכי היו מציאים האזנים מצחולת קרקע'. ובכס"מ מבואר שמציאין מצחולת קרקע גם משום דינא דאזנים שלמות עי"ש, וכן מוכח מסוף דברי הרמב"ם שכתב שם 'וכן אצני ההיכל והעזרות שלמות היו'.

ומרן ז"ל אמר דיש לפרש דהדין להציא מן צחולת הקרקע הוא משום דלריך לא נשתמש בו הדיוט, ועי' צרש"י צוצחים קטז: ד"ה דמסקא ימא שירטון 'דבעינן שלא נשתמש הדיוט במזבח', (וכ"פ צר"ש על התו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ד' פ"ו ה"ה).

ועי' במשנה (מדות פ"ג מ"ד) דתנן 'אחד אצני הכבש ואחד אצני המזבח מצקעת בית כרם וחופרין למטה מצחולה ומציאין משם אצנים שלמות שלא הונף עליהן צרל', ומבואר בהכס"מ הנ"ל דמשום דין שלמות ולא תניף צריך להציא מצחולת קרקע, וכ"כ בפירוש הרא"ש שם (ד"ה מן הצחולה) 'קרקע צחולה דידוע שלא היה בה צרל'.

מתניתין. רבי יהודה אומר וכו' שזו בלילתה עבה וזו בלילתה רכה. לכאורה גם בנתערב קומצה בקומץ חצרתה שייך היכי תמצי שזו בלילתה עבה וזו בלילתה רכה, כגון שלא עשה בלילה באחת מן המנחות דלילה לא מעכבת, ויש הרבה שמן באחד מן הקמחים. וכן שייך דקומץ ומנחת נסכים בלילתן שוה, כגון שלא בלל המנחה הנקמחת ויש הרבה שמן בקומץ ובלילתו רכה כמו המנחת נסכים, והאם צכה"ג מודה רבי יהודה דכשרה.

וכן נ"ע למה צלילתן שוה אין פסלות וכי לא צולעות זו מזו, ועי' בתוס' ד"ה סוף ד"ה שזו (הצ') וצד"ה והן.

וחנה צקוגיא (כג.) מבואר דטעמא דרבי יהודה דפוסל משום ציטול צרוב הוא עי"ש, ועי' לעיל (יא.) דשמן דחצירתה פוסל והאם זה מדין ציטול צרוב הוא.

תוס' ד"ה אם יש בו מראית דם. מראית דם גמור קאמר. ויל"ע מה הדין בשינוי מראה שפוסל במקוה, האם זה דוקא במראה גמור או כל שנשחנה מראיתו פסול. ועי' צרמב"ם (פ"ז ממקואות ה"א) שכתב 'אין המקוה נפסל לא בשינוי הטעם ולא בשינוי הריח אלא בשינוי מראה בלבד וכו'. ולכאורה י"ל דדוקא בדם קדשים דלריך המציאות של דם לזריקה לא סגי בפתח מראה דם ולריך מראית דם גמור, אבל במקוה הפסול הוא שמראה המים נשחנה, וא"כ י"ל דכל שינוי מראה פוסל דעכ"פ יש שינוי מראה וא"ל מראה גמור.

אולם אין זה מוכרח, די"ל דבמקוה הפשט הוא דיין וחלצ ודם ומי פירות פוסלין המקוה באופן שהם משנים מראה המקוה, וממילא לריך כאן שם יין וחלצ ודם ומי פירות ולריך מראה גמור. והיינו דיש הלכה באלו הדברים שהם פוסלים המקוה באופן שעושים שינוי מראה, ואין הפסול מחמת שנשחנה מראית מי המקוה, אלא הפשט הוא שהמי פירות והדם פוסלים המקוה כשעושים שינוי מראה, ושפיר י"ל דלריך מראה גמור.

ועי' צרמב"ם שם ה"ז וה"ח 'מקוה שהדיח בו קלי זיתים וענבים ושינוי את מראיו כשר, מי

הנצב פוסלין את המקוה צג' לוגין ואין פוסלין אותו ^{ע"פ} צשינוי מראיו'. ואי נימא דכל הפסול הוא שנשתנה מראה המים, הרי צאלו האופנים נשתנה ולמה כשר. ומוכח כנ"ל, דהמי פירות והדס והיין והחלב הם הפוסלים המקוה באופן שמשנים המראה, ולריך שם דס חלב ויין ומי פירות, וא"כ י"ל דלריך מראה גמור.

ובן משמע צרמז"ס שם (צהלכה י"ב) שכתב 'מקום שנשתנה מראה מימיו מחמת עצמו ^{אוצר החכמה} ולא נפל לו דבר הרי זה כשר, לא אמרו אלא שנשתנה מחמת משקה אחר'. ומצואר דהמשקה אחר הוא הפוסל ולא עצם השינוי מראה, וכן משמע צהשגת הראב"ד (שם הי"ב) דהשם יין פוסל צשינוי מראה ולא שסתם שינוי מראה המים פסול, וא"כ י"ל דלריך מראה גמור כמו לענין דם קדשים.

אולם אחתי אין זה מוכרח, די"ל דכל שנשתנה מראית המים פסול אם זה ע"י יין או חלב ודס ומי פירות, והפסול הוא שינוי מראה המים ע"י אלו, וא"כ י"ל דאין צריך מראה (דם) גמור וי"ע בזה.

ועי' בתוס' צקוטה (טז: ד"ה מציא) 'מציא מים שדס ניכר בהם וכמה רביעית, וא"ת וכי אינו ניכר ביותר מרביעית והא תנן וכו' ג' לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהו כמראה יין אלמא דאפילו יין ניכר צג' לוגין וכל שכן דם דקומק טפי, י"ל ניכר דקאמר ממשותו של דם ולאו צשינוי מראה דעלמא'. ועי' בחידושי מרן ז"ל צהל' טומאת צרעת דמה שכתבו תוס' ממשו של דם היינו מראית דם גמור שכתבו התוס' צמנחות (כב.), ולאפוקי מהך דמקוה שהציאו התוס' שם צקוטה דצשינוי מראה לחוד פוסל

ע"ש. הרי מצואר דצמקוה סתם שינוי מראה פסול וא"צ מראה גמור של יין.

(וא' הקשה מהגמ' צוצחים עט. 'אמור רבנן צטעמא ואמור רבנן צרובא ואמרו רבנן צחזותא וכו' היכא דאיכא חזותא צמראה', ופרש"י 'כגון לענין צצילת מקוה'. ומשמע שזה דין ציטול דאם משנים מראה המים אינם צטלים, ומוכח דהשם יין פוסל משום דאינו צטל. וכן מוכח מוצחים עת: דרבי יהודה אומר דיין לצן או חלב רואין אותו כאילו הוא יין אדום, ומוכח דהשם יין הוא הפוסל, דאי השינוי מראה פוסל מה שייך לומר רואין כאילו הוא יין אדום, הלא אין כאן שינוי מראה).

תוס' ד"ה הדבר ידוע. ואפילו מאן דלית ליה ראשון ראשון בטל בפרק בתרא דמסכת ע"ז. לכאורה לא מצואר שם להדיא שיש צזה מחלוקת, ורק דהגמ' מקשה קושיות אהא דראשון ראשון צטל. ומאן דלית ליה ראשון ראשון צטל הפשט הוא דס"ל דאמרינן חזור וניעור, וממילא צדם קדשים לא שייך זה משום דיש דין דיחוי.

שם בא"ד. בין חבית דנפיש עמודיה לצרצור קטן דלא נפיש עמודיה. עי' צרמז"ס (פט"ז) ממאכ"א הכ"ח) שכתב 'אצל אם עירה יין נסך מצלצל קטן לחוך הצור של יין אפילו עירה כל היום כולו ראשון ראשון צטל, עירה מן החצית וכו' הכל אסור מפני שהעמוד יורד מפי החצית גדול'. וי"ע דצהל' פסולי המוקדשין (פ"ב הכ"ב) כתב 'דם שנפל לחוך המים או לחוך דמי חולין לא יזה ממנו ואם הזה פסול', ולמה לא מחלק צין צלצל קטן לחצית, דצנפל מן החצית כשר אם יש צו מראה דם דצזה לא אמרינן ראשון ראשון צטל.

כב:

מבאן לעולין שאין מבטלין זה את זה ורבי יהודה סבר מבאן למין במינו שאינו בטל. הקשה מרן ז"ל דהלל הסורה ציחה להזות מדם התערובת של השעיר והפר, וא"כ מה הראיה דאין עולין מבטלין זה את זה או דמין צמינו לא בטל, הלא זהו מצות האמת. ואמר מרן ז"ל דזהו מה שכתב רש"י (צד"ה הדבר ידוע) 'אפילו הכי קרי ליה אכתי נמי דם שעיר', ור"ל דאין הראיה מזה שההזאה כשרה, אלא הראיה היא מהא דקראו הפסוק דם השעיר גם לאחר שנמערב.

ועי' בסוגיית הגמ' צתמורה (ה:): דמבואר שם דרק לרבי יאשיה דס"ל מערבין לקרנות ילפינן דאין עולין מבטלין זא"ז מולקח מדם הפר ומדם השעיר, אבל לרבי יונתן דס"ל אין מערבין לקרנות אי אפשר ללמוד מהאי קרא ונריך ילפותא אחרת עי"ש. ולכאורה קשה דגם למ"ד אין מערבין לקרנות אבל לטהרו לכו"ע מערבין, וא"כ אכתי נילף מדם הפר ומדם השעיר דאין עולין מבטלין זה את זה.

ולפמנ"ש נראה, דמזה שהזאה כשרה היא אין ראיה דאין מבטלין זא"ז, שהרי זהו דינו להזות מן התערובת, וכל הראיה היא מדקראו הכתוב דם שעיר גם לאחר שנמערב עם דם הפר, וזה כתיב רק אלל קרנות אבל אלל טהרו לא קראו הכתוב דם השעיר, וממילא אין ראיה מכאן דאין עולין מבטלין זא"ז, כן אמר מרן ז"ל. ושם מלא כל זה בתוס' ישנים צימא (נח:): עי"ש, ומקשה שם החו"י 'אך ל"ע מנא ליה דמערבין לטהרו של מוצח'. והנה עיקר הדין דלטהרו מערבין מוכח מהבדליהם לעיל (טו:): דמניא שיש מ"ז הזאות ציום הכפורים דזה אחיא כמ"ד אין

מערבין לקרנות, ומוכח דלטהרו מערבין דאל"כ יש נ"ד הזאות, אבל כונת החו"י להקשות מנלן מקרא דמערבין לטהרו. והראה מרן ז"ל בירושלמי יומא (פ"ה ה"ד) 'הכל מודין בשבע הזאות שלמטן שהוא נריך להערות דכתיב שבע ולא ארבע עשרה'. (ועי' בתוס' יומא נח. סוף ד"ה רבי יונתן).

והנה כאן כתב רש"י דהראיה היא מהא דאפילו הכי קרי אכתי נמי דם שעיר, אולם עי' ברש"י צתמורה (ה:): שכתב 'הדבר ידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר ואפילו הכי מיקרי דם השעיר ומהניא זריקתו, מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה'. ומבואר דהראיה היא גם מהא דהזריקה כשרה. ומרן ז"ל עמד בזה דרש"י צתמורה דלא כרש"י כאן צמנחות.

ולכאורה יש ליישב דביאור דברי רש"י צתמורה הוא דאחר דכתיב דם השעיר א"כ נריך דם השעיר לזריקה, ואם בטל דם השעיר לא מהניא זריקתו, ואין זה צ' טעמים נפרדים. דודאי מזה לאוד דמהניא זריקתו אין ראיה, אבל אחר דכתיב דם השעיר נריך למעשה דם השעיר ואי בטל לא מהניא זריקתו.

ומרן ז"ל שהקשה סתירה בדברי רש"י נקט דגם אחר דכתיב דם הפר ודם השעיר אין דין בעיקר הזריקה שלא יתבטל דם הפר או השעיר, ורק דיש ראיה שאין עולין מבטלין זא"ז מהא דכתיב דם השעיר, ועי' בחידושי מרן ז"ל בהל' טומאת זרע. (שכתב כן צכוונת דברי הגרע"א, אבל מדברי התוס' כאן כב. שכתבו דאם נפל דם פר לתוך דם שעיר אמרינן קמא קמא צטיל לכו"ע משום דיחוי, מוכיח מרן ז"ל דנריך מעיקר הדין דם הפר ודם השעיר ולא סגי בשם דם פר ושם

הזאות דצין הצדים י"ל דמנזה שיהו שיריים של כל ההזאות, ומשום הכי נריך לערב כל הדם.

אולם אי נימא דכוס עושה חצירו שיריים אכתי קשה למה נריך לערב כל הדם, דגם אם לא מערב הוי הדם שזכום השני שיריים דהזאות דמוצת הפנימי. וי"ל דצגמ' ציומא (נז): איתא דהא דכוס עושה חצירו שיריים הוא דוקא היכא דאי בעי מהאי זריק ואי בעי מהאי זריק, ולפי זה ניחא דאם יערב רק קצת מדם הפר עם דם השעיר לא יחול שם שיריים על דם הפר הנשאר בפני עצמו, שהרי אינו יכול לזרוק ממנו לנריך דם הפר עם דם השעיר. ויש לדחות דכיון שיכול לערב הוי זה אי בעי מהאי זריק ואי בעי מהאי זריק ונעשה שיריים. (ו"צ דאי אמרינן עולין מצטלין זא"ז הלא א"א לערב הדם הנשאר זכום משום ציטול).

תוס' ד"ה ורבי יהודה. וכל תרומה נמי מודה רבי יהודה דעולה באחד ומאה. ז"צ מה ההכרח דאיירי שם צמין צמינו, אולי איירי צמין צשאינו מינו. אמנם מצוה צרמז"ס דכל הדין דאחד ומאה הוא דוקא צמין צמינו, שכתב (פי"ג מתרומות ה"ב) 'נפלה סאה תרומה לפחות ממאה נעשה הכל מדומע וכו' צד"א כשנתערב מין צמינו אצל מין צשאינו מינו צנותן טעם אם יש בכל טעם תרומה נעשה הכל מדומע וכו' ואם טעם הכל טעם חולין הכל מותר לזרים'. (ממין ז"ל).

שם בא"ד. צמה שחילקו תוס' צין לח ליצב לענין מין צמינו לא צטל ז"צ מה הסברא לחלק צזה

שם בא"ד. א"ב מינו נמי יסייע לשאינו מינו לבטל התרומה. לכאורה מה הקושיא הלא

דם שעיר צזה לא שייך דיחוי עי"ש, ולפי זה ניחא גם דצרי רש"י צתמורה).

ועי' צגמ' צתמורה (ה:): דלמ"ד אין מערבין לקרנות דריש דאין עולין מצטלין זא"ז מדרשא אחרונה, ולפי זה לכאורה י"ל דאם עבר ועירב לקרנות כשר, דיש כאן דם פר ודם שעיר כיון שאין עולין מצטלין זא"ז. ואמר מרן ז"ל דזה אינו, דצבצודת יום הכפורים יש דין קדר ויש מספר של הזאות, וממילא אם אין מערבין לקרנות נריך להזות דוקא מדם הפר צפני עצמו ומדם השעיר צפני עצמו, לנריך שמונה הזאות על הקרנות ונריך להקדים דם הפר לדם השעיר. (אצל אם עירב יכול להזות ד' על הקרנות לשם פר ואח"כ ד' לשם שעיר כמצוה צגמ' יומא נז. כיון דאין עולין מצטלין זא"ז).

מרן ז"ל הקשה מה הראיה מדם הפר ודם השעיר דאין עולין מצטלין זא"ז או דמין צמינו לא צטל, נימא דלא יערב כל דם הפר עם דם השעיר אלא רק קצת צאופן שאין כאן ציטול כלל. ואמר דמוכח מזה שצריך לערב כל דם הפר עם דם השעיר. והקשה דהלא אפשר לקבל הדם צד' כוסות. והראה מרן ז"ל צירושלמי ציומא דמוכח שם דצריך לערב כל דם הפר עם דם השעיר.

ויש לפרש טעם הדבר שצריך לערב כל דם הפר עם כל דם השעיר, צגמ' צוצחים (כה). איתא 'השוחט נריך שיקבל אח כל דמו של פר שנאמר ואת כל דמו ישפוך', ואי הטעם צזה כדי לעשות שפיכת שיריים מכל הדם, י"ל דציום הכפורים נריך לעשות שפיכת שיריים מכל ההזאות, ואפילו אם חל שם שיריים מיד אחר

[1234567]

ולבאורה זוהי גם שיטת הראש"ד בהשגות (שם פ"ג ה"ח), אבל הראש"ד ס"ל דין ומים אין מטטרפין כיון שאין שיעוריהן שוין. ודברי הראש"ד שם ז"ב, ויש שם ט"ס בדברי הראש"ד וז"ל 'שהמים ציין בנותן טעם ויין ציין שיעורו במאה', וכן מביא בחידושי רבינו חיים הלוי שם דברי הראש"ד.

ועי' בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ג מתרומות ה"ט) דכתב שם תרי גווי לפרש מש"כ הרמב"ם שאין המים מעלה את היין, 'או דדין זה הוא משום דדין שיעור ק' שנאמר בתערובת של מין במינו צריך להיות כל השיעור מהמינו לחוד ואין האיני מינו מטטרף לזה, או שהוא דין בפני עצמו בשיעורא דמאה דבעינן שכל המאה יהא ממין אחד ואין שני מינים מטטרפין לזה'. ומביא ראיה ללד השני מהא דקמח וסולת אין מטטרפין להעלות את התרומה דהוי מין במינו, אבל קמח וסולת אינם מין אחד עי"ש.

ועי' בגמ' ע"ז (סו.) לענין מין במינו אי בתר טעמא אזלינן או בתר שמא אזלינן, ואי נימא דבתר שמא אזלינן לכאורה יש לדון דקמח וסולת הוי ב' שמות והוי ב' מינים. [הלד הראשון של הגר"ח ז"ל הוא דבתערובת מין במינו צריך דוקא כולו מין במינו וא"א ללרף שאינו מינו, וללד זה שני מינים שאינן מינו מטטרפין לבטל תרומה באחד ומאה. והלד השני של הגר"ח ז"ל הוא דהמאה שמבטל התרומה צריך להיות מין אחד, דהיינו או כולו מים או כולו יין, וללד זה ב' מינים שאינן מינו לא מטטרפין לבטל תרומה, דשיעור המאה צריך להיות ממין אחד. והגר"ח ז"ל מביא ראיה מקמח וסולת שאין מטטרפין להעלות תרומה, והראיה דלגבי ענף התערובת הוי זה מין

המים עם היין צריך ק"א לבטל התרומה והמים בפני עצמו מבטל בנותן טעם ככל מין בשאינו מינו (עי' ברמב"ם פ"ג מתרומות ה"ב). וז"ל לפי מש"כ הרמב"ם (פט"ו ממאכלות אסורות ה"ל) דהיכא דאי אפשר למיקם אטעמא גם באינו מינו איכא שיעורא דמאה בתרומה, וכאן כיון דגם יין חולין נתערב עם המים הרי אי אפשר למיקם אטעמא וממילא הציטול הוא בק"א (אם לא דאמרינן סלק את מינו), ומשום הכי מקשים החוס' דהיין של חולין יטטרף עם המים לבטל בק"א.

ועי' ברמב"ם (פט"ו מתרומות ה"ז) שני כוסות של יין אחד תרומה ואחד חולין מזג כל אחד במים ואח"כ עירבן, רואין את יין החולין כאילו אינו וכאילו יין התרומה שנתערב במים שהרי אינו מינו, אם ראוי אותו המים לבטל טעם יין התרומה הרי הכל מותר לזרים, ואם לאו אסור, שכבר ביארנו שאין המים מעלין את היין. ועי' עוד בדבריו (שם בפ"ג ה"ט) שכתב 'לוג מים שנפל לתשעים ותשעה לוגין יין ואח"כ נפל לתוך הכל לוג יין של תרומה נדמע הכל שאין המים מעלה את היין'. ומבואר ברמב"ם דביין תרומה שנתערב במים ליכא דינא דעולה בק"א, אלא הדין הוא ככל מין בשאינו מינו דתלוי בנותן טעם. ולפי זה מתורבת קושיית חוס', דלא שייך לומר דהיין של חולין יסייע למים לבטל התרומה, דהלא לא איירי כאן בציטול באחד ומאה אלא בציטול של נותן טעם (ולא שייך שהיין של חולין יטטרף עם המים לבטל היין של תרומה). ומחוס' כאן מוכח דס"ל דגם במים שנתערבו ציין יש דין דימוע ועולה בת"א.

פורתא ופורתא דסולת יש שמן לא שייך לומר
דהסולת יבטל השמן, דמין במינו מליל מציטול,
ולהכי צריך לומר סלק את מינו וכו'.

המורה נ"ד

רש"י ד"ה הוא עצמו. מצוה שישפשפנו. ז"צ
מנלן מצוה זו.

ההוא שלא יקבע לה שמן בחברותיה. לכאורה
היינו שלא יקבע לה שמן כמו שקובע לשאר
מנחות, אבל רש"י כתב דהכונה בזה לחלק בין
קודם קמיצה ללאחר קמיצה, וז"צ למה לא פירש
רש"י כפשטות לשון הגמ'.

וי"ל דהנה בגמ' לעיל (יא.) איתא 'אלא מעתה
מנחת חוטא דפסל זה שמן היכי משכחת
לה, אי דידה הא לית לה וכו' (פרש"י אי דידה
שהפרישו לשמה, הא לית לה וכיון דלא חזי לה
לא מקדיש שמן שמופרש לה), ומבואר דלא שייך
כלל קביעות שמן במנחת חוטא כיון דלית לה
שמן כלל. ולפי זה אי אפשר לפרש כאן שלא יקבע
לה שמן כפשוטו שלא יפריש לשמה, דלא שייך
כלל קביעות שמן במנחת חוטא, ומשום הכי
פרש"י דכונת הגמ' לחלק בין קודם קמיצה
ללאחר קמיצה, דרק קודם קמיצה יש לאו דלא
ישים עליה שמן.

ועי' לקמן (נד.) 'מנחת חוטא מגבלה במים
וכשרה וכו' ובהא קא מיפלגי דמר סבר מאי
חריצה חריצה משמן ומר סבר חריצה מכל דצר'.
ואמר מרן ז"ל דיל"ע האם גם בדין חריצה יש
חילוק בין קודם לאחר קמיצה אליבא דריש לקיש,
דאולי דוקא לענין הלואי דלא ישים עליה שמן
מחלק ר"ל הכי. והראה מרן ז"ל בחוס' (נד.)
שכתבו 'ומר סבר חריצה מכל דצר, ואפילו ריש
לקיש דאמר בהקומץ רבה הוא עצמו משכשכו

במינו וא"כ לצד הא' היו מצטלין צק"א, אבל לצד
השני ייחא דכיון דקמח וסולת אינם מין אחד
ממש אינן מצטרפין לשיעור מאה, או י"ל
שהרביה היא דקמח וסולת אין מצטרפין לבטל
תרומה שהוא מין שלישי ומוכח כצד השני.

ושמעתי בשם מו"ר שליט"א דלפי מש"כ
הרמז"ס בפט"ו ממאכלות אסורות
הכ"ג וה"ל דהיכא דאי אפשר למיקם אטעמא
צריך ק"א אע"ג דמין בשאינו מינו הוא, לפי
זה ז"ל דמה שכתב הרמז"ס פט"ו מתרומות
היי"א אם ראוי אותו המים לבטל טעם יין
התרומה הכונה שצריך ק' ולא סגי בשישים,
ואע"ג דכתב הרמז"ס לבטל טעם היין ולכאורה
לזה סגי צק, י"ל לפי מש"כ בחידושי רבינו
חיים הלוי פ"ט מתרומות דצמניאות יש טעם
גם ביותר מס' עי"ש, וא"כ י"ל שהדין הוא
דכדי לבטל טעם התרומה צריך מאה באופן שאי
אפשר למיקם אטעמא].

כג.

סלק את מינו במי שאינו. ז"צ למה צריך להלכה
דסלק את מינו, נימא בפשיטות דהסולת
מצטל השמן דהוי מין בשאינו מינו, ועי' בשטמ"ק
(כב: אות ג') שהקשה כעין זה על קושיית הגמ'.
ועי"ש מה שחירץ דכיון דבכל פורתא ופורתא
דסלת הקומץ יש שמן, ממילא הוי מין במינו ולא
שייך לומר דהסולת יבטל השמן אם לא דאמרינן
סלק את מינו כמי שאינו עי"ש. וז"צ הסברא בזה,
דמה בכך דבסולת נבלע שמן אכתי נימא דהסולת
יבטל השמן דמנחת נסכים, ומשמע בשטמ"ק
חידוש גדול דמין במינו לא רק שאין דין ציטול
אלא דזה מליל שלא יהא ציטול, וממילא כיון דבכל

בשיירי הלוג היינו אחר קמיצה, אבל קודם קמיצה לא כדדריש התם שלא יקבע לה שמן בעוד שלא נקמצה'. ומבואר להדיא דגם הדין חריצה הוא דוקא קודם קמיצה לריש לקיש, ע"כ ממרן ז"ל.

ולבאורא מדברי ר"ל עצמו יש להוכיח כן, שהרי ר"ל סובר דשמן אחר קמיצה אינו פוסל, וע"כ דגם דין חריצה ליכא אחר קמיצה. וי"ל דאולי ר"ל אינו סובר כמ"ד חריצה מכל דבר, אבל זה אינו, דגם לאידך מ"ד יש דין חריצה משמן ואיך מכשיר ר"ל שמן אחר קמיצה, וע"כ דגם דין חריצה ליכא אחר קמיצה. וי"ל דלמ"ד חריצה מכל דבר יש דין מיוחד של חריצה, חוץ מהדין דלא ישים עליה שמן, אבל למ"ד חריצה משמן י"ל שאין זה דין צפני עצמו כלל, וכל הדין הוא רק לא ישים עליה שמן. ולפי זה כל החקירה דמרן ז"ל הוא רק למ"ד חריצה מכל דבר, האם זה דוקא קודם קמיצה או אפילו לאחר קמיצה. ולפי זה מעטס דברי ר"ל אי אפשר להוכיח כלום, די"ל דר"ל סובר חריצה משמן, ומשום הכי הוכיח מרן ז"ל מדברי תוס' לקמן, דשם מבואר להדיא דר"ל יכול לסבור גם כמ"ד חריצה מכל דבר, דזה דוקא קודם קמיצה.

והנה תוס' לקמן (נד.) מקשים מדברי ריש לקיש כאן רק למ"ד חריצה מכל דבר, ולכאורה קשה דגם למ"ד חריצה משמן קשה דהלא ר"ל איירי כאן בשמן. ומשמע כמש"נ דלמ"ד חריצה משמן אין דין מיוחד של חריצה, וכל הדין הוא דלא ישים עליה שמן. ורק למ"ד חריצה מכל דבר יש דין צפני עצמו דחריצה, ועל זה מקשים תוס', וכחצו דגם דין זה דחריצה מכל דבר הוא דוקא קודם קמיצה. אולם הפשטות היא דגם למ"ד חריצה משמן

יש הלכה צפני עצמה דחריצה, חוץ מהלאו דלא ישים עליה שמן (ויש נפ"מ בזה עי' לקמן).

ועי' ברמב"ם (פי"א מפסולי המוקדשין הי"ד) שכתב 'גבלה צמים וקמן כשירה לא נאמר חריצה אלא משמן'. ואמר מרן ז"ל דמשמע ממה שכתב הרמב"ם 'וקמן' דלמ"ד חריצה ממים הפסול הוא דוקא קודם קמיצה, אבל לאחר קמיצה לכו"ע מים לא פוסלים, ע"כ. וז"צ דהלא הרמב"ם פוסק כרבי יוחנן בסוגיין דשמן פוסל אפילו לאחר קמיצה עי"ש בהלכה י' (וא"כ לרבי יוחנן לכאורה גם מים פוסל אחר קמיצה למ"ד חריצה מכל דבר).

ובשארמר מרן ז"ל דיוק הג"ל דהרמב"ם נקט גבלה צמים לפני קמיצה ומשמע דהדין חריצה הוא דוקא קודם קמיצה, אמר אחד דיש לדחות דהרמב"ם כתב כן לאשמועינן דאע"ג דיש מים לפני קמיצה אין זה חסר קומצה.

חרב שנתערב בבלול יקריב וכו' מאי לאו קרימין דמנחת חוטא דאיערב בקרימין דמנחת נדבה. מבואר כאן דפסולא דלא ישים עליה שמן הוא דוקא באופן שהשמן בטל במנחת חוטא, דאל"כ מה צריך דעולין אין מצטלין זה את זה, הא למעשה יש שמן על המנחת חוטא. וע"כ דכל הפסול הוא דוקא כשהשמן הוא חלות בעצם המנחה, וזה שייך רק ע"י ביטול.

ועי' לעיל (יא.) בסוגיא דריצה שמנה, והנה זה ודאי דבשאר מנחות פסולא דריצה שמנה הוא באופן שמרצה שמן בעצם המנחה, דהיינו שהשמן שמרצה הוא חלק מהמנחה. ולכאורה קשה מה פריך שם הגמ' ממנחת חוטא, הלא במנחת חוטא י"ל שזה סתם דין דאסור להשים

שמן על מנחת חוטא ואם שם פסול, ומה מדמה הגמ' פסולא דריצה שמנה לפסולא דשמן צמנחת חוטא. ומוכח כנ"ל דגם צמנחת חוטא האיסור והפסול הוא דוקא באופן שהשמן בטל צמנחה. ואע"ג דלא שייך לקבוע שמן למנחת חוטא כיון דלית לה שמן, אבל ע"י ציטול נהיה השמן חלק מהמנחה ואז פסול, והוא דמדמה הגמ' שם פסולא דריצה שמנה לפסולא דשמן צמנחת חוטא.

לא מנחת פרים ואילים במנחת בבשים. יל"ע לריש לקיש דפסולא דשמן צמנחת חוטא הוא דוקא קודם קמיצה, מה הדין בפסולא דריצה שמנה. ולעיל (יא.) מדמה הגמ' פסולים אלו אהדדי, וא"כ לכאורה י"ל דגם ריצה שמנה הוא דוקא קודם קמיצה לריש לקיש. ויש לפרש דמשום הכי אוקים לה צמנחת פרים ואילים צמנחת כבשים דזה הוי ריצה שמנה דכקודם קמיצה דמי, ולא אוקים לה בקומץ מנחת נדבה שנתערב צמנחת נסכים, דכזה לא שייך פסולא דריצה שמנה בקומץ.

אולם אי אפשר לומר כן, דלהדיא מבואר במשנה (כג.) דיש פסולא דריצה שמנה צמנחת שנתערב צמנחת נסכים, וע"כ דלריש לקיש חלוק פסולא דריצה שמנה מפסולא דלא ישים עליה שמן, דריצה שמנה פסולה גם אחר קמיצה. וכל מה שהגמ' מדמה להו אהדדי, היינו רק לענין זה דחסם תערובת שמן לא פוסלת, והפסולות היא דוקא באופן שהשמן נהיה חלק מהמנחה והיינו ע"י ציטול וכמש"כ.

ולפמ"ש דפסולא דריצה שמנה הוא אחר קמיצה, יש לומר דגם אם ריצה שמנה צשיריים פסול ונ"ע כזה. וחסר שמנה לא שייך

אחר קמיצה לאחר שהשמן נתערב עם המנחה נקרא הכל מנחה, ושייך רק פסולא דחסר המנחה או חסר הקומץ, וצשיריים שחסרו יש מחלוקת אם זה פוסל או לא לעיל (ט.). ומה שכתב רש"י צמנחה (כג.) פסולא דחסר שמנה, הכונה כזה דהוי חסר קומצה או חסר המנחה. (ולכאורה רש"י כתב כן גבי מנחת נסכים, וכזה שפיר שייך פסולא דחסר שמנה דכקודם קמיצה דמי).

ע"י בגמ' לקמן (פ.) 'ואיכא דאמרי אמר רבי ינחנ' צ"ל יוסף צ"ל רבי יוחנן נתן משהו שמן ע"ג כזית מנחה מהו, מי צעינן שימה כנחניה או לא, תיקו'. והקשה מרן ז"ל דלפי זה איך מוקים רבי יוחנן בסוגיין חרב שנתערב צלול בקומץ מנחת חוטא שנתערב בקומץ מנחת נדבה, הלא ליכא כזית שמן ולא שייך פסלות, ע"כ.

ולבאורה י"ל דיש כזית שמן צחצח שנתערב צלול. ועוד י"ל דהגמ' כאן כאידך ליטנא דרבי יוחנן לקמן (נט:) 'נתן משהו שמן ע"ג כזית מנחה פסל'.

ועוד י"ל דכל המחלוקת לקמן (נט: ס.) היא רק לענין הלאו דלא ישים עליה שמן האם צריך כזית שמן או אפילו במשהו, אבל חוץ מזה יש דין חריצה, וצדין חריצה לכי"ע ליכא שיעורא דכזית ומשהו שמן פוסל. וכבר כתבנו דגם צדין חריצה מחלק ריש לקיש בין קודם קמיצה לאחר קמיצה (כדמוכח מהא דמשכשכו צשירי הלוג ולא נפסל משום דין חריצה), והוא דמקשה רבי יוחנן על ר"ל מחרב שנתערב צלול.

אולם לשון הגמ' לקמן (נט:) 'נתן משהו שמן ע"ג כזית מנחה פסל וכו' משמע דהשאלה היא לענין פסלות, ולליטנא צחצח צדף ס. גם

פסלות ליכא בפחות מכזית שמן. (ועי' בלשון רש"י שם ד"ה מי צעין שימה 'דלא מיחייב אלא בזית אי לא', ומשמע קצת דפסולא ודאי איכא).

ועי' בגמ' לקמן (נד.) 'מגבלה במים וכשרה וכו' ומר סבר חריצה מכל דבר', ומשמע דאירי גם בפחות מכזית מים, ומוכח דצדין חריצה ליכא שיעורא דזית.

וצ"ע לשון הגמ' (נט:) דנקט לשון פסלות, דלכאורה בלא"ה פסול משום דין חריצה. ואולי י"ל דהנה יש מחלוקת אי חריצה משמן או חריצה מכל דבר, ולמ"ד חריצה מכל דבר יש דין צפני עצמו דחריצה מלבד הדין דלא ישים עליה שמן, אבל למ"ד חריצה משמן יל"ע האם יש דין מיוחד של חריצה, או שכל הדין הוא שלא ישים עליה שמן. (ודין דחריצה חלי צדינים דלא ישים עליה שמן).

ואי נימא דליכא דין מיוחד דחריצה ניחא לשון הגמ' (נט:) דנקט לשון פסלות, די"ל דהסוגיא שם (נט: ס.) קאי למ"ד חריצה משמן, וממילא אם צריך כזית ללא ישים עליה שמן ליכא שום פסלות בפחות מכזית שמן. אולם הפשטות היא דגם למ"ד חריצה משמן הוי זה דין צפני עצמו, וזוהי ודאי א"צ כזית שמן.

(וא' אמר דאפילו ללישנא דלקמן ס. דצריך כזית שמן ללא ישים עליה שמן, אכתי יש איסורא דחלי שיעור בפחות מכזית, אבל פסולא ליכא בפחות מכזית. ושפיר מקשה רבי יוחנן על ר"ל מחרב שנתערב בצלול לא יקריב ואע"ג דליכא כזית שמן).

ועי' במנחת חינוך (מנחה קכ"ה) שכתב דאם נתן שמן על פחות מכזית מן המנחה לא פסלה,

ואפשר דאיסורא איכא כמו חלי שיעור עי"ש. ודבריו צ"ע איך שייך כזה חלי שיעור, דבשלמא בגוף האיסור שייך חלי שיעור, אבל כאן זה דין דהלאו הוא באופן שנותן על כזית מן המנחה וזה תנאי באיסור, ואין שייך כזה חלי שיעור.

הוא עצמו מושבשכו בשיירי הלוג. עי' בשטמ"ק (אות כ"ג) דמיירי בלוג שמן של מזורה שהיה נאכל ואין להקפיד אם נשאר בלוג כיון שהוא נאכל, ע"כ. ויש עוד היכי תמצי דשירי הלוג שנאכל, עי' במשנה בוצאים (נא.) דרבי שמעון ס"ל דמנחת מאפה שנאה ריקין מושחן בשמן ושאר השמן נאכל לכהנים, וע"ע בגמ' שם (נא:) המתנדב שמן קומנו ושיריו נאכלין.

ומה שכתב השטמ"ק שאין להקפיד אם נשאר בלוג כיון שהוא נאכל, צ"כ מה צריך ולמה אין להקפיד. ושמעתי פעם דמצינו כזה לענין תרומה, דתנן בתרומות (פ"א מ"ח) 'המערה מכד לכד ומוטף שלש טפים נותן לחוכו חולין, הרכינה ומיאה הרי זה תרומה', ומצואר דבאופן שלא הרכינה ומיאה לא חשו חכמים לשמן התרומה הנדבק בדופני הכלי. ולפי זה ניחא דברי השטמ"ק, אבל א"כ צ"ל דמשכשכו בשיירי הלוג הוא דוקא באופן שלא הרכינה ומיאה.

ועי' בירושלמי תרומות (שם ה"ד) שמקשה 'תמן תנין הרכינה ומיאת הרי היא של מוכר א"ר יוחנן לית כאן של מוכר אלא של לוקח, והבא את אמר הכין', ורצ"ל דלפי המצואר במשנה בתרומות דהרכינה ומיאה הוי תרומה א"כ גבי מקח וממכר צריך להיות של לוקח, והו קושיית רבי יוחנן. ומתוך הירושלמי 'א"ר יצחק בן אלעזר משום יאוש', והיינו דהלוקח מתייאש ומשום הכי

הרי היא של מוכר, אבל גבי תרומה לא שייך יאוש וממילא אם הרכינה ומילת היא תרומה.

ואח"כ מיבעיא ליה בירושלמי מה הדין בקודש, האם גם כזה איכא דין המשנה דמערה מכד לכד ונוטף ג' טיפין נותן לתוכו חולין. ואמר רבי הושעיא לא שנו אלא בקדשים שיש להן מחירין, אבל בקדשים שאין להן מחירין אפילו כל שהוא צריך להחזיר. ומפרש הפני משה דרבי הושעיא מחלק בין קדשים שיש להם פדיון לאחר שנחקדשו בכלי שאין להם פדיון, דבשאין להם פדיון צריך להחזיר אפילו כל שהוא שנשאר בתוך הכלי, כיון דחמירי דקדושים קדושת הגוף.

ואח"כ מיבעיא ליה מה הדין בלוג שמן של מזורע אם צריך להחזיר או אין צריך להחזיר, ר"ל האם דינו כקדשים או לא, ור"צ מה השאלה הלא אין לה מחירין. ועכ"פ מה שכתב השטמ"ק דצעירי לוג שמן של מזורע אין להקפיד, הוא ספק בירושלמי. (וא' אמר די"ל דהירושלמי איירי לפני טהרת המזורע, והשטמ"ק איירי דוקא אחר טהרת המזורע, כמש"כ להדיא דאין להקפיד אם נשאר בלוג כיון שהוא נאכל).

ושמעתי להקשות על דברי השטמ"ק כאן דיש מ"ד לקמן (נח.) דכל ששמו קרבן יש לאו דכל תקטירו.

מאי לאו קומץ דמנחת חוטא וכו'. הקשה מרן ז"ל נוקמי במנחת חוטא של כהנים דאין זה קמינא, וזה גם ריש לקיש מודה דשמן פוסל.

קומץ שמיצא שמנו על גבי עצים וכו'. ברש"י משמע דאיירי שהשמן צעין על גבי העצים ואינו מוצלע בתוך העצים. וכתב רש"י בלשון הראשון דהשאלה היא אי אמרינן חיבורי עולין

כעולין והוי כאילו השמן מוצלע בקומץ, או לאו כעולין ופסול. ור"צ מה החסרון בזה שהשמן נמצא ע"ג העצים ולמה צריך השמן להיות מוצלע בקומץ. וכן ר"ע מה זה שייך למחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, דהתם השאלה היא האם העצם שמצד עצמו אינו צר הקטרה משלים לשיעור כזית משום שהוא מחובר לבשר, אבל כאן הלא השמן ודאי שייך למנחה ומה החסרון שאינו מוצלע בקומץ, ולמה צריך לחיבורי עולין.

רש"י ד"ה עצם אי פריש. בגזן פוקעין. ר"צ למה לא מפרש בפשיטות דצעלמות שפירשו אין דין הקטרה (זבחים פה:). וי"ל בלשון 'לאהדורי' משמע דאיירי בפוקעין.

שם בא"ד. לשון אחר וכו' מי בעיא להקטיר עצים עם קומץ. ר"צ למה צעיר להקטיר עם הקומץ הלא הקטיר קומצה פעמים כשרה (לקמן כו.). ולמה נימא דהשמן אי אפשר להקטירו בפני עצמו. (ועי' בשטמ"ק אות ג' שכתב 'ולא דמי להקטיר שומשום כיון שאין השמן צעין, ולפי זה ניחא, אולם ברש"י לא מצוה דאיירי שהשמן מוצלע בעצים, ובפשוט משמע דאיירי שהשמן צעין ע"ג העצים). ומה הדין בסתם שמן של קומץ, האם צריך להקטירו עם הקומץ דוקא ואי אפשר להקטירו בפני עצמו.

שם בסוה"ד. או לא בעולין ולא איכפת לן. משמע דאין צריך להקטיר השמן כלל ואעפ"כ כשר. ור"ע למה לא הוי קומץ חסר, וכי אפשר למנות השמן מן הקומץ וא"צ להקטירו.

תוס' ד"ה קומץ. יש לפרש דהשאלה היא דאי חיבורי עולין לאו כעולין השמן בטל בעצים.

מתניתין. קומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה לא יקטיר. פרש"י דאין הקטרה מזה חלף בקומץ. וז"ע דהרי יש כאן קומץ וא"כ יש מזה הקטרה. ובשטמ"ק כאן (אות ז') כתב דאם רצה להקטיר יקטיר, וז"ע לשון המשנה לא יקטיר.

ובתב רש"י ומקמץ נמי לא מצי קמץ שני קומצים וכו', וז"ע מה שייך לעשות כאן ב' קומצים הלא יש כאן רק מנחה אחת שלא נקמצה. וברש"י משמע דכל החסרון הוא שאינו יכול לקמץ המנחה שלא נקמצה שמה יהא בקומץ מן הקומץ שנתערב, אבל הקומץ שנתערב כאן בזה ליכא שום חסרון, ומשמע דיכול לקמץ ולקמץ שזהו הקומץ שנפל וז"ע. (ולכאורה כונת רש"י דיקמץ שני קומצים רז"ל קומץ אחד שנפל וקומץ אחד מן הטבל, וע"ז כתב רש"י דאי אפשר דבכל קומץ יהיה מן התערובת).

או בשיריה של חבירתה. ע"י ברמז"ס (סוף פ"א מפסולי המוקדשין) שכתב 'נתערב קומצה בשיריה או שנתערבו שיריה בשירי חבירתה לא יקטיר, ואם הקטיר עלתה לבעלים'. וז"ע מה החסרון בזה שנתערבו שיריה בשירי חבירתה ולמה לא יקטיר. וי"ל דשירים מצטלי לשירים והוי כנאבדו השירים (ע"ש הלכה כ'). אולם בגמ' כאן (כג:) משמע דשירים דינן כעולין וכמו דאין עולין מצטלין זה את זה הוא הדין דשירים לא מצטלי שירים, וז"ע.

רש"י ד"ה נבילה בטלה בשחומה. שאם נגע באחת מחתיכות אינו טמא. משמע דאם נגע בכולן טמא, ואם לא היה בטל היה ספק טומאה, ומשום שיש ציטול ודאי אינו טמא.

ע"י ברמב"ם (פ"ג מפסולי המוקדשין הי"ז) שכתב 'קומץ שמינה שמנו על העצם וירד העצם יחזירו, שהדבר ספק שמה חצורי עולין כעולין הם חסובין'. ולא ביאר הרמב"ם באיזה עצם איירי, אי דוקא בעצם דעולה או אפילו בעצם דשאה קרצנות. ועכ"פ משמע ברמב"ם דעל ידי השמן חל על העצם דין מחוצרין יעלו (וצחים פה:) אי חצורי עולין כעולין, אולם ז"כ וכי חל שם מנחה על העצם, ואיך שייך דין מחוצרין יעלו ע"י שמן דמנחה.

וחנה מדלל כתב הרמב"ם דאיירי בעצם עולה דוקא, היה אפשר לומר דהרמב"ם ס"ל דדין מחוצרין יעלו אינו דין בעצמות עולה דוקא, אלא זה דין בכל עצמות קדשים שאם הם מחוצרין עם דבר הנקטר חל עליהו דין דיעלו. אולם מדכתב הרמב"ם 'וירד העצם' מוכח דאיירי בעצם שכבר הייתה על המזבח, וזה שייך בעצם דעולה דוקא. וע"י בחידושי מרן ז"ל ריש הל' מעשה הקרצנות דמצוה דדבריו דכל הדין דמחוצרין יעלו הוא בעצמות עולה דוקא.

ולפי זה ז"ע כנ"ל איך מהני חיבור שמן דמנחה שיחול על העצם דין מחוצרין יעלו, דהלא צריך שיחול עליו שם עולה. וז"ל דע"י השמן חל על העצם דין מחוצרין יעלו דעולה. ולפי זה נמצא דהדין מחוצרין יעלו בעצמות עולה הוא שכל שעצם דעולה מחובר לאיזה דבר הנקטר חל עליו דין מחוצרין יעלו דעולה. וז"ע אם אפשר לומר כן.

וזה אין לומר דהרמב"ם איירי בעצמות דאימורין כגון עצמות דאליה, שהרי יש להם דין הקטרה בפני עצמן כמו שכתב מרן ז"ל שם, וא"כ לחיבור השמן.

שאני'. הרי מצואר דיש שיטה דלא דמי ציטול לענין היתר אכילה לציטול לענין טומאה.

ועי' בגמ' זכורות (כג.) דנצילה שצטלה צרוב מטמאה צמשא משום דודאי נשא הטומאה, ועי' בחוס' שם שהקשה 'ותימה אי דנגע בכל הזיתים אמאי טהור דאפילו נגע זכולו משמע דטהור דומיא דמשא וכו', הרי דגם נוגע זכולו טהור. וכן מוכח ממה שכתב הרמב"ם (פ"א מאצות הטומאות הי"ז) 'נצילה שנתערבה בשחוטה אם רוצ מן השחוטה צטלה הנצלה בשחוטה ואין הכל מטמא צמגע וכו' (וכן מדייק שם הכס"מ שאפילו נגע בכל הזיתים טהור).

אולם ברש"י כאן משמע דדוקא אם נגע צאחת מן החתיכות טהור, אבל אם נגע זכולו טמא, וי"ע.

ולבאורא קשה על דברי השטמ"ק הנ"ל למה צריך לחלק בין טומאה לאכילה, נימא דאכילה היא כנגיעה וגם אם נגע זכולו צידד טהור, והוא הדין דמותר לבשל כולו בקדירה אחת. וכן ז"ע על שיטת האוסרים בשטמ"ק שם, דהלא מהא דאינה מטמא צמגע מוכח דהכל נהיה היתר, דע"כ איירי צנגע זכולו דומיא דמשא כמש"כ תוס' זכורות (כג.), וע"כ דטומאת משא שאני. (ועי' צרא"ש בחולין פ"ז סוף סי' ל"ז).

רש"י ד"ה ושהחומה אינה בטילה בנבילה. ואם נגעה אחת מהן בתרומה אינה נשרפת. משמע דאם היה צטל היו שורפין התרומה אע"ג דלא נגע אלא צחתיכה אחת, דהוי ודאי טומאה, וי"ב.

וצ"ב למה לא פרש"י הסוגיא כאן לענין איסורא דאכילת נצלה, וזכר ציטול דאיסור צהיתר צחתיכה צחתיכות יש מחלוקת הראשונים האם האיסור נהפך להיות היתר ומותר לאכול הכל צצת אחת, או שצריך לזרוק צחתיכה אחת, או דצצת אחת אסור לאכול הכל אבל צזה אחר זה מותר, עי' צשו"ע יו"ד (סי' ק"ט ס"א) 'צחתיכה שאינה ראויה להתכבד שנתערבה צאחרות וכו' חד צתרי צטיל ומותר לאכלן אדם אחד כל אחת צפני עצמו אבל לא יאכל שלשתם יחד, ויש מי שאוסר לאכלם אדם אחד אפילו זה אחר זה וכו', ויש מחמירין להשליך אחד וכו'.

ויז"ע מה הדין צטומאה אם נגע בכל החתיכות צזה אחר זה. ולבאורא הדין כמו לענין אכילה דאי מותר לאכלן אדם אחד כל אחד צפני עצמו, הוא הדין אם נגע זכולו צזה אחר זה טהור, אולם אפשר שיש חילוק צין אכילה לטומאה. דעי' בשטמ"ק צוצחים (עג: אות ג') 'מכאן אמר הר"ם דצחתיכה שאינה ראויה להתכבד שנתצטלה צצחי צחתיכות של היתר שצותר לאוכלן כולן לאדם, ולצשלם כולם צקדירה אחת, דכיון דנתצטל האיסור שוב אינו חוזר ואוסר, אע"פ שידוע הוא שהאיסור שם, כיון שהתירה התורה איסור ע"י ציטול צרוב הוי צמש כהיתר גמור, ויש שהיו אוסרים מההיא דאמר נצלה בשחוטה אינה מטמא צמגע ומטמא צמשא לפי שצודאי נושא הנצלה ואע"פ שכבר נתצטל הנצילה, וא"כ איסור שנתצטל צהיתר יהיה צריך לסלק מן הכל כנגד האיסור שנפל, דאם לא יסלקנו א"כ ממ"נ יאכל האיסור וכו', אבל זה אינו כדפרישית דכיון דנתצטל הוי כהיתר גמור, וההיא דנצלה טומאה

רש"י ד"ה פרחת טומאה.

רש"י ד"ה פרחת טומאה. הראויה לגר קרויה נבילה. הקשה מרן ז"ל דהלא יש מ"ד דכל הראוי לכלב קרויה נבילה, ומה ההכרח של רש"י לפרש סוגיין כמ"ד דתלוי בראוי לגר.

ואמר מרן ז"ל דהסברא דאפשר לנבילה שחטטה שחטטה שייכא רק למ"ד דתלוי בראוי לגר, דלדידיה הו"י היתר מיוחד דאע"ג דאכתי אוכל הוא אינו נבילה, ושפיר שייך לומר דנבילה נעשה שחטטה. אבל למ"ד דתלוי בראוי לכלב, הלא אם אינו ראוי לכלב אינו אוכל כלל והו"י עפרא בעלמא, ולא שייך לומר אליציה דנבילה נעשה שחטטה. וסברא זו מצוחרת בדברי התוס' לעיל (כג:) שכתבו 'והיה דפסחים לא קשיא אף למ"ד דתר בטל אזלינן, דמשקים לכי מסרחי אין שם משקה עליהן ולא אפשר לה לתרומה שתיעשה חולין', וכונתם כנ"ל דלכי מסרח אינו משקה כלל. ולפי זה שפיר הוכרח רש"י לפרש סוגיין דוקא כמ"ד ראויה לגר קרויה נבילה, דזה היתר מיוחד אף בשעה שהוא אכתי אוכל.

ולפי זה נמצא דתרומה תלוי בעד לכלב, ולא פקעה קדושת תרומה כל זמן שהוא ראוי לכלב אע"ג דנפסל מאכילת אדם. ועי' ברמב"ם (פ"ג ממעשר שני ה"א) שכתב 'ואין מחייבין אותו לאכול פת שעיפשה ושמן שנסרחה, אלא כיון שנפסל מאוכל אדם פקעה קדושה ממנו'. ויל"ע מה הדין בתרומה. ועי' ברמב"ם (פ"א מתרומות ה"א) שכתב 'התרומה ניתנת לאכילה וכו' לאכול דבר שדרכו לאכול ולשתות דבר שדרכו לשתות', ולא מצוחר להדיא אם תלוי בראוי לכלב או לאדם, ע"כ ממרן ז"ל.

אולם עי' ברמב"ם (פ"ה משמיטה ויובל ה"ג) שכתב 'ואינו מטפל לאכול תבשיל שנפסד

והפת שעפשה כדרך שאינו אוכל בתרומה ומעשר', ומצוחר דתרומה דינה כמעשר דתלוי בראוי לאכילת אדם ואם נפסל מאוכל אדם פקעה קדושה ממנו, כמו שכתב גבי מעשר שני. וז"ל הא דחלה דין פירות שציעית בתרומה, דהלא גבי תרומה לא פירש דין זה.

ועי' ברמב"ם (פ"ג ממעשר שני ה"ב) שכתב 'כל שמוחר לזרים לאוכלו בתרומה כך מותר במעשר שני לאוכלו בתורת חולין', וז"ל כנ"ל שתולה דין המעשר שני בתרומה ובהל' תרומות לא ביאר דין זה.

ואולי י"ל דכונת הרמב"ם למה שכתב בפ"ב מתרומות ה"ב 'ואיטעם שנטמאו שולקן ומניחין בכלי מאוס כדי שלא יהיו ראויין לאכילה ואח"כ יסיק בהן', וכאן מצוחר הדין דתרומה צריכה להיות ראויה לאכילת אדם. ולפי זה נמצא דיש מחלוקת הרמב"ם ותוס' אי תרומה תלוי בראוי לכלב או בראוי לאדם.

אלא דיל"ע כמה שכתב הרמב"ם (פ"ג ממעשר שני) דכיון שנפסל מאוכל אדם פקעה קדושה ממנו, האם הכונה לכל הדינים של מעשר שני דליכא שום איסורים על החפצא, או דכונת הרמב"ם רק לענין חיוב האכילה שיש במעשר שני, דזה פקע כשאינו ראוי לאכול אדם. (וכנ"ל השני משמע בפ"ה משמיטה שכתב שם 'ואינו מטפל לאכול תבשיל שנפסד וכו', וי"ל דרק לענין זה פקעה קדושה ממנו). ואי נימא כהנ"ל השני דשאר דינים ואיסורים לא פקעו בנפסל מאכילת אדם, א"כ אין מחלוקת תוס' וברמב"ם, די"ל דכונת תוס' דרק בנפסלו מאכילת כלב פקעו כל הדינים, אבל אה"נ החיוב אכילה פקע בנפסל מאכילת אדם, וזה איירי הרמב"ם.

ועי' בירושלמי מעשר שני (פ"ג ה"א) רבי יודן
 צעי שמן של מעשר שני שנסרת, אמר רבי
 מנא מכיון שנסרת פקעה ממנו קדושתו, מה
 צריכה ליה שציעית אע"פ שנסרת בקדושתו הוא.
 ומבואר דזמער שני פשיטא ליה דכיון שנסרת
 פקעה קדושתו, ונציעית מיבעיא ליה. (וזה דלא
 כהרמז"ס שכתב דשציעית דינו כמעשר שני).

ועי' ביאור הגר"א שם שכתב דהשאלה של רבי
 יודן היא האם עדיין צריך לשומרו בקדושת
 מעשר שני או לא, דהיינו שאינו ראוי לאבדן,
 ופשיט רבי מנא דאע"פ שנסרת בקדושתו הוא,
 ורבי מנא בלשון צתמיה אמר וכי מכיון שנסרת
 פקעה ממנו קדושתו. ואח"כ מיבעיא ליה מה
 הדין בשציעית אם נסרת שמן של שציעית האם
 עדיין עומד בקדושת שציעית או לא, אבל מעשר
 שני ודאי עומד בקדושתו ע"ש. ולדברי הגר"א
 הרמז"ס דלא כהירושלמי, דהרמז"ס כתב
 בשניהם דפקעה הקדושה.

ואולי י"ל כנ"ל, דמה שכתב הרמז"ס דפקעה
 הקדושה ממנו היינו דוקא לענין החיוב
 אכילה, ולא דפקע כל האיסורים. ולפי זה י"ל
 דהירושלמי איירי לענין האיסורים וכמש"כ הגר"א
 דהנידון הוא אם מותר לאבדו בנסרת, ולא לענין
 החיוב אכילה.

אולם אכתי קשה למה לא מחלק הרמז"ס בין
 מעשר שני לשציעית. (לענין שאר הדינים
 והאיסורים, דזמער שני ודאי אסור לאבד
 ונשציעית הוי ספק).

הרמב"ם פוסק דעולין אין מבטלין זה את זה,
 וא"כ לכאורה מחלוקת רב חסדא ורבי

חנינא לא נוגע להלכה, אולם עי' ברמז"ס (סוף
 פ"א מאצות הטומאות) שפסק כרב חסדא דנבילה
 בטילה בשחוטה לענין טומאת מגע, וכבר השיג
 עליו הראש"ד שם דכל הסוגיא כאן שלא כהילכתא
 ודלא כחכמים ע"ש.

וחנה לשון הרמז"ס שם הוא 'שאי אפשר
 לשחוטה שתחזור נבילה, אבל הנבילה אפשר
 שחטהר כשתסרת לפיכך תצטל'. ונ"ע דאדרבה
 זה שנבילה אפשר שחטהר כשתסרת אינה סברה
 שתיצטל אלא זו סברה דהוי מין צמינו ואינו צטל,
 וזוהי סברה רב חנינא דצתר צטל אזלין ונבילה
 אינה בטילה בשחוטה, והרמז"ס כתב שם גם
 סברה דרב חסדא שאי אפשר לשחוטה שתחזור
 נבילה, וממילא הוי מין צמינו מין דצתר מצטל
 אזלין, ומשום הכי צטלה נבילה בשחוטה, ונ"ע.
 (ואולי לפיכך תצטל קאי על מה שכתב שא"א
 לשחוטה שתחזור נבילה ונ"ע).

כג:

בין דקמיין ליה בחדא אידך הוה ליה שירים.
 לכאורה קשה דנקמוץ שניהם צבת אחת.
 וי"ל דזה תלוי אי אפשר לצמצם או לא.

מזה הקטרה האמורה בקומץ אין הקומץ מבטל את
 חבירו אף הקטרה האמורה בשירים וכו'. נ"ע
 דהא דקומץ אין מצטל קומץ הוא משום דמין
 צמינו לא צטל, ולא שייך לזה שהוא נקטר, וא"כ
 איך ילפינן מזה לענין שירים דכיון דנאמרה זו
 הקטרה אינו מצטל את הקומץ. ונ"ל דאעפ"כ
 שייך ילפוחא מגזרה שוה. (ועי' בתוס' לעיל כב.
 דאין קומץ מצטל את חבירו אפילו חרב צבול
 דהוי מין צמינו מינו).

וצתוס' לעיל כב. סוף ד"ה והן צולעות זו מזו, וצטמ"ק שם אות י"ח).

ת"ש תיבולה בקצח וכו' בטיל הוי כמבטל דלבי מעפשא הוי לה בתבלין. וממילא הוי מין צמינו ולא צטיל. ומבואר כאן חידוש גדול, דהנה עד כאן איירי הסוגיא בדברים שצמאיאות הם מין אחד כמו צשר וצשר, ורק משום חילוקי דינים הוו כמין צשאינו מינו. אבל כאן הוי סתם מין צשאינו מינו, ואעפ"כ קאמר הגמ' דכיון דלבי מעפשא צטל ממנה דין מנה ממילא הוי מין צמינו עם התבלין, וצ"ע דאח"כ דלבי מעפשא לאו מנה היא אבל תבלין מיהא לא הוי, ולמה הוי מין צמינו.

דלבי מעפשא הוי לה בתבלין. עי' צמס"נ לעיל (כג.) דהסברא דאפשר לנבילה שחטשה שחטה שייכא רק למ"ד נבילה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה. דלדידיה זה דין מיוחד דאף דאכתי אוכל הוא אעפ"כ אינה נבילה. אבל למ"ד דתלוי בראוי לכלב לא שייך לומר שאפשר לנבילה שחטשה שחטה, דכשאינו ראוי לכלב עפרא בעלמא הוא ואין צוה שום דין שאינה נבילה.

והקשה מרן ז"ל דכאן גבי מנה לכאורה מבואר דלא כמס"נ, דהא לגבי מנה ליכא דין מיוחד דצמפוש צטל דין מנה, אלא הפשט הוא שאינו אוכל, וא"כ איך שייך לומר צוה צטיל הוי כמבטל.

והראה מרן ז"ל צגמ' בצרכות (מ:) 'על הפת שעפשה ועל היין שהקרים ועל התבשיל שעבר צורתו אומר שהכל', ומוכח דפת שעפשה הוי אוכל שאל"כ לא שייך צוה צרכה כלל. ואמר מרן ז"ל דיל"ע האם לגבי חיוב מנה ג"כ י"ל דפת שעפשה אינו יוצא ידי חובת מנה אע"ג

הקטרה בשירים. פרש"י דיש לאו דכל שממנו לאשים הרי הוא צבל תקטירו. ויל"ע האם מיד לאחר הקמיצה חל על השירים לאו צבל תקטירו, או רק לאחר הקטרת הקומץ. ועי' צרש"י לקמן (נו: ד"ה כל שממנו לאשים) שכתב 'כל שעלה כבר ממנו למזבח וכו', ומבואר דרק לאחר הקטרה צפועל יש לאו צבל תקטירו על השירים.

ולולי דברי רש"י היה אפשר לפרש דכל שממנו לאשים היינו כל שעומד לאשים, ומיד לאחר הקמיצה חל על השירים לאו צבל תקטירו, אבל צרש"י מבואר דדוקא לאחר שכבר עלה ממנו למזבח איכא לאו. ולשיטת רש"י צ"ע הסוגיא כאן, דכאן איירי בשיריים קודם הקטרת הקומץ וצוה הא לא נאמרה הקטרה בשירים, וא"כ לצטל שיריים לטיבולא. ועוד קשה מה מתרץ הגמ' כדרכי זירא, הלא רבי זירא אמר דשיריים אין מצטלין קומץ ואכתי נימא דשירים מצטלין טיבולא.

וצ"ל כיון דאחר הקטרת הקומץ יש בשירים לאו דלא תקטירו, ממילא אפילו קודם הקטרת הקומץ שייך לומר דנאמרה הקטרה בשירים. ולפי זה הוא הדין צטיבולא י"ל דנאמרה צה הקטרה כיון דלאחר קמיצה והקטרה יש בשירים לאו דלא תקטירו, וצ"ע צוה.

ועי' צטמ"ק (אות ה') שכתב דשירים לא מצטל טבל דצטבל יש שירים וקומץ עי"ש. וצ"ב דלכאורה טבל אינו סתם תערובת של שירים וקומץ.

לדברי רבי זירא קומץ שנתערב צמנחה שהיא כליל לכאורה ליכא ציטול, דהא נאמרה צשניהם הקטרה. (ועי' צטמ"ק כאן אות י"ב

לאוכל הוא, וכמו שלא מצרכין עליו המוציא לחם
מן הארץ. דאולי י"ל דרק לענין ברכה שהיא
מדרבנן בזה צריך לומר פת דוקא, וכיון דעיפשה
ועבר לומר אין מצרכין המוציא, אבל לענין דינים
דאורייתא כל זמן שהוא אוכל הוא לחם וממילא
יולא ידי חובת מלה.

והראה מרן ז"ל ברמב"ם הל' ברכות (פ"ח
ה"ח) 'הפת שעיפשה והיין שהקרים
וכו' על כולן מצרך תחלה שהכל, וכל המצרכין
לפניו שהכל לאחרונה מצרך צורא נפשות.
ומצואר דגם לענין ברכת המזון שהיא מן התורה
אמרינן דפת שעיפשה לא הוי לחם אע"ג דאכתי
אוכל הוא. ולפי זה ניחא הא דסוגיין דלכי
מעפשא הוי לה כתצלין, דצטיל מינה שם לחם
גם לענין דינים דאורייתא, ואכתי הוי אוכל
ושפיר שייך לומר דצטיל הוי כמצטל.

אולם לא היה ניחא למרן ז"ל לומר דפת
שעיפשה צטל מינה שם לחם מדאורייתא,
דזה שייך רק לענין דינים דרבנן, אבל לגבי דינים
דאורייתא כל זמן שהוא אוכל הוי לחם. וממילא
נ"ע צסוגיא כאן דאיירי בדינים דאורייתא.

תוס' ד"ה אלא למ"ד. עשה עיסה מן חטים ומן
אורז אם יש בו טעם דגן חייב בחלה ואדם
יוצא בו ידי חובתו בפסח. והיינו מדין טעם
כעיקר כמצואר בזבחים (עמ.). והנה שם איירי
שעשה עיסה מתחילה בתערובת חטים ואורז,
ול"ע מה הדין אם אפה מצות מן החטים ומן
האורז מכל אחד בפני עצמו, ואחר שנאפו כדין
עירבן זה בזה, האם גם צכה"ג יולא בו ידי חובה
כשיש טעם דגן ואפילו צרוב אורז. ולכאורה דוקא
באופן שנתערבו מתחילה בעשיית העיסה יולא ידי
חובה דאז שייך גרירה, ולא צנתערבו אחר אפייתו.

ולפי זה יש ליישב קושיית תוס', די"ל דכאן איירי
שעירבה בתצלין לאחר אפיית המלה, וזה לא
דמי כלל להא דעושה עיסה מן החטים ומן האורז.
אולם ברש"י כאן כתב 'תיצלה בקצת לעיסת פסח',
ומצואר שעירב התצלין כשהיא עיסה, וי"ל שזו גם
שיטת התוס', וכן הוא שיטת הרמב"ם (פ"ה
ממלה ה"כ) ועי"ש בהשגות הראצ"ד.

ועי' ברמב"ם (פ"ו מחמץ ומלה ה"ה) שכתב
'העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש
בה טעם דגן יולא בה ידי חובתו'. וכתב הראצ"ד
ז"ל 'והוא שיש בה דגן כזית ככדי אכילת פרס
ואכלנו', והיינו דצריך לאכול שלש ביצים ואינו
יולא באכילת כזית מן התערובת. ועי' במגיד
משנה שם שכתב בשם הרמב"ן ז"ל שאפילו אם
אין שם כזית ככדי אכילת פרס יולא בה, שמדין
גרירה הוא שהחטין גוררין את האורז וזהו
שהזכירו חטים ואורז בדוקא עי"ש. ומצואר דכיון
דיש גרירה יולא ידי חובת מלה באכילת כזית אחת
מן התערובת.

ולפי זה מתורבת קושיית תוס', דבתצלין לא שייך
גרירה וממילא אינו יולא אם אוכל כזית מן
התערובת, ולא דמי להא דעושה עיסה מן החטים
ומן האורז, דדוקא גבי חטים ואורז יש דין גרירה
כמצואר במגיד משנה שם, ועי' בהל' חלה
להרמב"ן (לא). דאפילו בשאר חמשת המינין ליכא
גרירה, דאורז אינו נגרר אלא עם החטים בלבד,
ולפי זה אין לדמות תצלין דסוגיין לחטים ואורז
דשייך בהו גרירה. (ולכאורה אין לפרש צגמ' כאן
דאיירי שאכל רק כזית מן התערובת, דא"כ גם
למ"ד דמין צמינו הוא ולא צטל המלה אבל ודאי
צריך לאכול כזית דגן והתצלין לא מצטרף. וכיון
דאיירי שאכל שעור כזית מן הדגן שפיר מקשים

תוס' למה לא ינא יד"ח הלא טעם כעיקר, ועי' בסמוך מש"נ בזה. ואולי כונת מו"ר שליט"א דעכ"פ לא דמי הא דכאן להא דעושה עיסה מן החטים ומן האורז).

ועי"ש במגיד משנה שביאר דהרמז"ס והראש"ד חולקים בתרתי, חדא דלהרמז"ס אין צריך שיהא בתערובת כזית בכדי אכילת פרס, ולהראש"ד צריך. ועוד מחלוקת דלהרמז"ס יונא ידי חובה באכילת כזית אחת מן התערובת, ולהראש"ד צריך לאכול שיעור כזית מן החטים עצמן, דאם יש כזית בכדי אחי"פ אינו יונא אלא באוכל שלש צינים מן התערובת. והם צ' עינים נפרדים.

ועכ"פ התוס' כאן שמקשים מהא דעושה עיסה מן החטים ומן האורז, ע"כ ס"ל כשיטת הראש"ד דאירי באופן שיש כזית בכדי אכילת פרס ואוכל כזית מן הדגן עצמו, דכאן גבי תבלין ע"כ אירי שיש כזית בכדי אכילת פרס, דאל"כ גם אם הוא מין במינו ולא בטל איך יונא ידי חובה. ולהראש"ד אין שום דין מיוחד באורז אלא הוא ככל תערובת, דלצורך כזית בכדי אכילת פרס וצריך לאכול שלש צינים. וממילא מקשים תוס' דהוא הדין כאן כיון דיש טעם מזה שפיר יונא ידי חובתו אם אוכל שיעור כזית מן הדגן עצמו.

ולענין תערובת איסור עי' ברמז"ס (ריש פט"ו ממאכלות אסורות) שכתב 'דבר אסור שנחערב בדבר מותר מין בשאינו מינו צנותן טעם וכו' כיצד חלב הכליות שנפל לתוך הגריסין ונמות הכל טועמין את הגריסין וכו' ואם נמצא בהם טעם חלב והיה בהן ממשו הרי אלו אסורין מן התורה, נמצא בהן טעמו ולא היה בהן ממשו הרי אלו אסורין מדברי סופרים. כיצד הוא ממשו, כגון

שהיה מן החלב כזית בכל שלש צינים מן התערובת, אם אכל מן הגריסין האלו כשלש צינים הואיל ויש בהן כזית מן החלב לוקה, שהרי טעם האיסור וממשו קיים. אבל פחות מג' צינים מכין אותו מכת מרדות מדבריהם, וכן אם לא היה בתערובת כזית בכל שלש צינים, אע"פ שיש בהן טעם חלב ואכל כל הקדירה אינו לוקה אלא מכת מרדות'. ומבואר דכל הדין של טעם כעיקר הוא רק דכשנותן טעם אינו בטל, אבל לעבור על האיסור צריך לאכול כזית מן האיסור עצמו, ולהכי אינו לוקה אלא כשיש כזית בכדי אכילת פרס וגם אכל שלש צינים שאכל כזית מן האיסור עצמו.

אולם הרא"ש בחולין (פרק ו' סי' ל"א) הביא שיטת ר"ת 'דכיון שנתן האיסור טעם בהיתר נהפך כולו להיות איסור ולוקין עליו בכזית כאילו הוה כולו איסור', וכן היא שיטת רבינו חיים במש"כ הרא"ש שם, דאם יש כזית בכדי אחי"פ הוא כמו ממשו של איסור ונעשה כולו איסור, והאוכל ממנו כזית לוקה. וכן היא שיטת רש"י בפסחים (מד:) שכתב 'ואילו פשט היין בכל הפת לא הוה פליגי רבנן עליה דהא אית להו טעם כעיקר ואיתעביד ליה פת גופיה איסור', והיינו דכשיש טעם כעיקר אין צריך להא דהיתר מטעם לאיסור. ומבואר דעובר באכילת כזית מן התערובת, ואין צריך כזית מן האיסור עצמו.

ולענין חלה עי' ברמז"ס (פ"ו מזבחים הי"א) שכתב 'המערב קמח חטין וקמח אורז ועשה מהן עיסה, אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה'. ועי"ש בכס"מ דהרמז"ס ס"ל דהאורז מטעם לשיעור חלה, דאם יש צין הכל חמשת רבעים קמח חייב בחלה, שהאורז נגרר אחר החטים. ומשמע מדבריו שם דחלי רק

[אוצר החכמה]

טעם דגן ואין צריך כזית דגן צדדי אכילת פרס,
דזה ודאי שיש טעם גם באופן דליכא כזית צדדי
אכילת פרס, דגבי חלה אין שום נד של כזית צדדי
אכילת פרס, ורק לענין מנה שייך לומר דצריך כזית
צדדי אכילת פרס.

ועיי' ברמב"ן בהל' חלה (אות ט"ו) דמסיק
'שמעינן השתא ממחניחין ומגמ' וכו' וכי
יש זה כשיעור אע"ג דרובא אורז גורר ואע"פ
שאין בדגן אפילו כזית צדדי אכילת פרס כיון דאיכא
טעמא לא בטיל וכו'. ומבואר דגם כשאין כזית
צדדי אכילת פרס יוצא ידי חובת מנה. (ולכאורה
הרמב"ן שם בסוף איירי לענין חיוב חלה ולא
לענין מנה, ואולי יש לחלק ציניהם דלענין מנה
צריך כזית צדדי אכילת פרס, אמנם מתחילת דברי
הרמב"ן אות י"ג מוכח דצמנה א"ל כזית צדדי
אכילת פרס). אולם לעיל שם בדברי הרמב"ן משמע
דצריך כזית צדדי אכילת פרס, שכתב 'אי טעמא בטיל
וכו' היאך גורר את אחרים וכו' וכיון דלא בטיל
ואיחזי לאיטרופי צדנפשיה כגון דאיכא כזית
צדדי אכילת פרס מאטרף לכל עונשין שצחורה, לגבי חלה
ומנה נמי גורר את האורז ליעשות לחם וכו'.
(ולכאורה י"ל דמה שכתב הרמב"ן כזית צדדי
אכילת פרס היינו לענין עונשין שצחורה, דליכא
מלקות אלא כשיש כזית צדדי אכילת פרס, אבל כאן
גבי חלה ומנה א"ל כזית צדדי אכילת פרס, כיון
דאיכא טעמא גם כשאין כזית צדדי אכילת פרס).

והראב"ד שם כתב דצעינן שיהא צדגן שיעור
חלה, ור"ל דהאורז אינו משלים
לשיעור חלה. ויל"ע אם להראב"ד צריך כזית צדדי
אכילת פרס.

שם בא"ד. וצ"ל דהך שמעתא פליגא אההיא
דחתם. ולסוגיא כאן צריך לאוקמי הא

דהעושה עיסה מחטים ומאורז כשיש רוב דגן.
אולם צ"ע דא"כ למה צריך טעם דגן, וצמנה
מפורש דרק אם יש טעם דגן יצא ידי חובה.
ועו"ק דמה הסידוש צמנה הלא זה דין בכל
התורה כולה דאוליין צתר רוב צמין בשאינו מינו.

והראב"ד מרן ז"ל צירושלמי חלה (פ"ג ה"ה)
'א"ר הילא וכו' עד שיהא רובה דגן
וטעמו דגן, ומבואר דגם כשיש רוב דגן יש מ"ד
דצריך גם טעם דגן. ואמר מרן ז"ל דלחירוף
התוס' כאן סוגיין אלא כהאי מ"ד צירושלמי
דצריך רובה דגן וטעמו דגן.

שם בסוה"ד. דבי מבטל ליה מרור ליכא טעם כזית
מצח וכו'. והיינו דלא סגי צמנה שאוכל כזית
מנה אלא צריך טעם של כזית מנה. ולכאורה היה
נראה דאפילו אי צעינן טעם מנה הלא כאן אכל
כזית מנה שיש בו טעם מנה, אלא דתוס' ס"ל
דצריך טעם של כזית מנה.

אולם צ"ע דהלא צלע מנה יצא (פסחים קטו.),
ומוכח דאין צריך טעם מנה כלל.
ולכאורה הגמ' בפסחים יש לפרש משום ציטול
צרוז, דהמרור מבטל קצת מן המנה צרוז
(בשעת בליעה), אבל תוס' ס"ל דכל הציטול הוא
משום הטעם, וקשה דהא א"ל טעם מנה כלל
דצלע מנה יצא.

והנה אף דצלע מנה יצא ואין צריך טעם מנה,
מכל מקום צריך חפצא של מנה שיש זה
טעם מנה, ומשום הכי מנה שבישלה אינו יוצא
זה ידי חובה שהרי אין זה טעם פת (רמב"ם
פ"ו ממנה ה"ו). אמנם כאן צמנה שנחערבה עם
מרור הלא צעטס החפצא הוא מנה שיש זה טעם
מנה, ורק מסיבה חיובית אינו מרגיש הטעם

מנה, וא"כ לכאורה הוא כבלע מנה דינא. וא"ל דתוס' ס"ל דדוקא בלע מנה ינא, שאם רונה יכול לאוכלו באופן שמרגיש הטעם, משא"כ בנתערב עם מרור כיון דלא שייך לאוכלו באופן שיהא בו טעם מנה לא ינא, ולא סגי סתם טעם מנה אלא צריך טעם של כזית מנה.

ועי' בחידושי רבינו חיים הלוי בהל' חמץ ומנה (פ"ו ה"ה) דבמנה שנאפתה תו א"ל הטעם מנה דבלע מנה ינא ולא צעין טעם מנה. (ולכאורה לפי זה הא דמנה שבשלה לא ינא יד"ח ז"ל דהביטול מצטלו מתורת לחם כמש"כ רש"י פסחים מא. ולא כמש"כ הרמב"ם פ"ו ה"ו משום ציטול טעם פת, ועי' בתוס' פסחים מא. דלא ינא צביטלו משום מנה עשירה ועי' להלן מש"נ בזה). אבל בתוס' כאן מבואר דגם במנה שנאפתה אם אח"כ כורכה במרור לא ינא משום ציטול טעם מנה.

ועי' ש"ש כל דברי הגר"ח ז"ל, וכחצ שם דטעם כעיקר לא מועיל לענין חלות שם לחם, ואע"ג דמועיל לענין שהוא מחמשת המינים ודין חמשת המינים ודין לחם חד דינא הויין, מ"מ צ' שמות הן ודין לחם הוא חלות שם בפני עצמו עי"ש, וא"כ.

והביאור בזה לפי מש"כ בחידושי רבינו חיים הלוי (פט"ו ממאכלות אסורות ה"א) דהך דינא דטעם כעיקר נהי דנכלל בזה דלא בטל, מ"מ אין עיקר דינו צדין ציטול וכו' כי אם שהוא זה דין מחודש מקרא דמשרת וחלות דין בפני עצמו דטעם כעיקר, ומכאן זה החלות דין הוא דלא בטל ג"כ. ולא לכל הדינים נאמר דין טעם כעיקר כמבואר שם בחידושי רבינו חיים הלוי, דלא נאמר טעם כעיקר אלא בראוי לגר

(אפילו באותם איסורים דא"ל ראו לגר). ולפי זה הוא הדין די"ל דלא נאמר דין טעם כעיקר לענין חלות שם לחם, וחלות שם לחם הוא רק כשיש כאן מחמשת המינים במציאות, אבל מדין טעם כעיקר הוא זה 'הלכה' של חמשת המינים, וע"י הלכה זו לא חל שם לחם.

ועי' בחידושי רבינו חיים הלוי צריש הל' מעשה הקרבנות שמוכיח מהא דיונא ידי חוצת מנה ע"י טעם כעיקר דליכא ציטול כשיש טעם, ומסיק שם כנ"ל דהך דינא דטעם כעיקר צעיקרו הוא דין מסויים בפני עצמו וחלות איסור של טעם כעיקר, ואך דדין איסור זה הוא זהו גופא דלא בטיל.

שם בא"ד. כעיקר קושיית תוס', הנה התוס' נוקטים בפשיטות שיש כאן טעם מנה כשנתערב צרוב תבלין, ומשום הכי מקשים דנימא טעם כעיקר. וא"כ אמאי פשיטא להו הכי, ולמה אי אפשר לומר דכאן איירי דליכא טעם מנה.

וי"ל דתוס' ס"ל כרש"י דאיירי שנתן תבלין לתוך העיסה, וא"כ אם ליכא טעם מנה איך יונא ידי חוצה, והרי הא דבלע מנה ינא היינו דוקא משום דצשעת אפייה היה בו טעם מנה, אבל אם מעולם לא היה טעם מנה ודאי לא ינא ידי חוצה, וע"כ איירי שיש כאן טעם מנה. (ואמרתי דאפילו נימא דתוס' ס"ל דאיירי בחיצלה אחר אפייה ג"כ ע"כ איירי שיש טעם מנה, שהרי מסוף דברי התוס' כאן מוכח דלא סגי הא דהיה טעם מנה בצשעת אפייה, אלא צריך טעם מנה בצשעת אכילה, ודוקא בבלע מנה ינא כמש"נ לעיל. ואמר מו"ר שליט"א דאה"נ, אלא שסוף דברי התוס' הם חידוש, ויש ליישב הא דנקטו תוס' בפשיטות